

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

KOIRA-AVUSTEINEN TYÖ OSALLISUUDEN EDISTÄJÄNÄ

Tutkimus Iltalinjalla -hankkeessa

Eveliina Anttila

Opinnäytetyö
Marraskuu 2015
Sosiaalialan koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

ANTTILA, EVELIINA
Koira-avusteinen työ osallisuuden edistäjänä
Tutkimus Iltalinjalla -hankkeessa

Opinnäytetyö 26 sivua, joista liitteitä 3 sivua
Marraskuu 2015

Koira-avusteinen työ on jakanut mielipiteitä Suomessa jo pitkään, vaikka työstä on paljon positiivista näyttöä työkentältä. Työn aiheelle suuntaa antoi oma kiinnostus aiheeseen ja itse tehdyt huomiot työelämässä. Opinnäytetyö rajautui lopuksi tutkimaan tätä ”työvälinettä” kehitysvammatyön kautta. Opinnäytetyön tarkoitus on tuoda näkyväksi koira-avusteisen työn edistävä vaikutus osallisuuteen tutkimuksen muodossa.

Teoriaosio painottuu eläimiin kohdistuvaan työhön ja yhteisöllisyyden sekä osallisuuden käsitteen ja sen työmuodon avaamiseen. Myös kehitysvammatyötä sivuutaan teoriaosassa, vaikka se ei olekaan työssä pääosassa.

Opinnäytetyön yhteistyökumppanina toimii Iltalinjalla –hanke, jonka tiloissa oli tarkoituksena toteuttaa laadullinen tutkimus havainnoimalla ja haastatteleamalla asiakkaita sekä työntekijöitä. Havainnointi ja aineiston keruu kesti viisi viikkoa (kaksi kertaa viikossa) ja viimeisenä kahtena viikkona tapahtui varsinaiset yksilöhaastattelut. Aineisto analysoitiin käyttäen aineistolähtöistä sisällönanalyysia.

Sekä työntekijät että asiakkaat olivat yhtä mieltä siitä, että koira-avusteinen työ on mielekkyyttä lisäävää ja että tämänkaltaista työmuotoa saisi olla enemmän. Lisäksi jokainen haastateltu asiakas toi esille jonkun seikan, jonka kautta koira oli vaikuttanut heihin positiivisesti ja aktiivisesti yhteisön sisällä. Tutkimus siis osoittaa, että koiran pelkkä läsnäolo vaikuttaa ihmisiin yhteisössä aktiivivalla tavalla. Hyvä jatkotutkimuskohde voisikin tutkia koiran aktiivisen käytön ja koiran kanssa toimimisen vaikutuksia osallisuuden ja aktiivisuuden yhteiskunnassa.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

ANTTILA, EVELIINA

Promoting Participation through Dog Assisted Work
A case Study: Project Iltalinjalla

Bachelor's thesis 26 pages, appendices 3 pages
November 2015

Dog assisted work as a part of the social work field has had many dissenting opinions in Finland. The purpose of this Bachelor's thesis was to gain more knowledge of this "tool", and the aim was to bring dog assisted work closer to social workers and more visible to people.

The thesis will discuss the theories about animal assisted work methods, community work and being involved in the community. In addition, some theory about persons with intellectual disabilities is briefly covered.

My co-operation partner in this thesis is Iltalinjalla –project. I will examine dog assisted work with observations and surveys of the clients and the workers. Collecting material by observations took five weeks (twice per week) and the surveys were executed during the last two weeks.

The co-operation partner in this thesis was Iltalinjalla –project. The data were collected through with observations and surveys of the clients and the workers of the project. The data were analyzed using data content analysis.

Both workers and clients shared the opinion that dog assisted work created sensibility and this kind of work should more frequently be promoted within the field of intellectual disabilities. In addition, each interviewee brought up at least one matter that had impacted them positively and actively in their community. The Study verified that just to have dog in the community impacts the people to participate more in the community. That is why the further study could research about the impacts of active use of dog and people working alongside the dog in the same environment.

Key words: dog assisted work, community work, participation

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT.....	6
3	TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	8
3.1	Eläinavusteinen työ.....	8
3.1.1	Koirat Suomessa perheenjäsenenä ja hyväntekijöinä.....	9
3.1.2	Muut eläimet sosiaalityössä.....	10
3.1.3	Koira-avusteinen työ vammaistyössä.....	11
3.2	Yhteisötyö sosiaalityön näkökulmana.....	12
3.3	Osallisuuden edistäminen yhteisötyön tavoitteena.....	13
3.4	Iltalinjalla –hanke.....	14
4	TUTKIMUSMENETELMÄ.....	16
4.1	Suunnittelu, havainnointi ja kysymykset.....	16
4.2	Yksilöhaastattelu ja sen toteutus.....	17
5	TULOSTEN ESITTELY.....	19
5.1	Miten koiran läsnäolo vaikutti asiakkaiden osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen Iltalinjalla hankkeessa?.....	19
5.2	Koiran merkityksellisyys osallisuuden edistäjänä.....	21
5.3	Mitä ottaa huomioon koira-avusteista työtä suunniteltaessa?.....	22
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	25
	LÄHTEET.....	27
	LIITTEET.....	29
	Liite 1. Mainos koira-avusteisesta työstä Iltalinjalle.....	29
	Liite 2. Yksilöhaastattelun pohja.....	30
	Liite 3. Havainnointipohja.....	31

1 JOHDANTO

Yhteisö ja yhteisöllisyys ovat osa ihmisen elinehtoa. Kuuluessaan yhteisöön ihminen tuntee olonsa turvalliseksi, ja osana yhteisöä hän tuntee itsensä hyväksytyksi. Ollessaan aktiivinen yhteisön sisällä, ihminen osallistuu toimintaan ja kokee olevansa konkreettisesti osa yhteisöä. Hän pystyy vaikuttamaan yhteisön sisäisiin ja ulkoisiin asioihin sekä saa kunnioitusta yhteisön muilta jäseniltä.

Kehitysvammatyössä korostetaan yhteisöllisyyttä ja osallisuutta. Nämä kaksi käsitettä ehkäisevät ihmisten syrjäytymistä ja aktivoivat heitä omissa elämäntilanteissaan. Ihmisten ollessaan omien elämiensä hallitsijoita elämä on mielekästä ja palkitsevaa. Kehitysvammatyötä suunnitellaan ja kehitetään koko ajan ja sen apuna käytetään erilaisia työvälineitä. Ovatko kaikki työvälineet jo loppuun käytetty?

Koira-avusteinen työ ei suinkaan ole uusi keksintö työvälineenä, mutta sitä on tutkittu melko vähän. Elämykselliset toiminnot todistetusti tuovat ihmisen elämään mielekkyyttä ja se aktivoi toimimaan. Miten koira-avusteinen, elämyksellinen toiminta vaikuttaa kehitysvammatyön osana osallisuuteen jo valmiiksi tiiviissä yhteisössä?

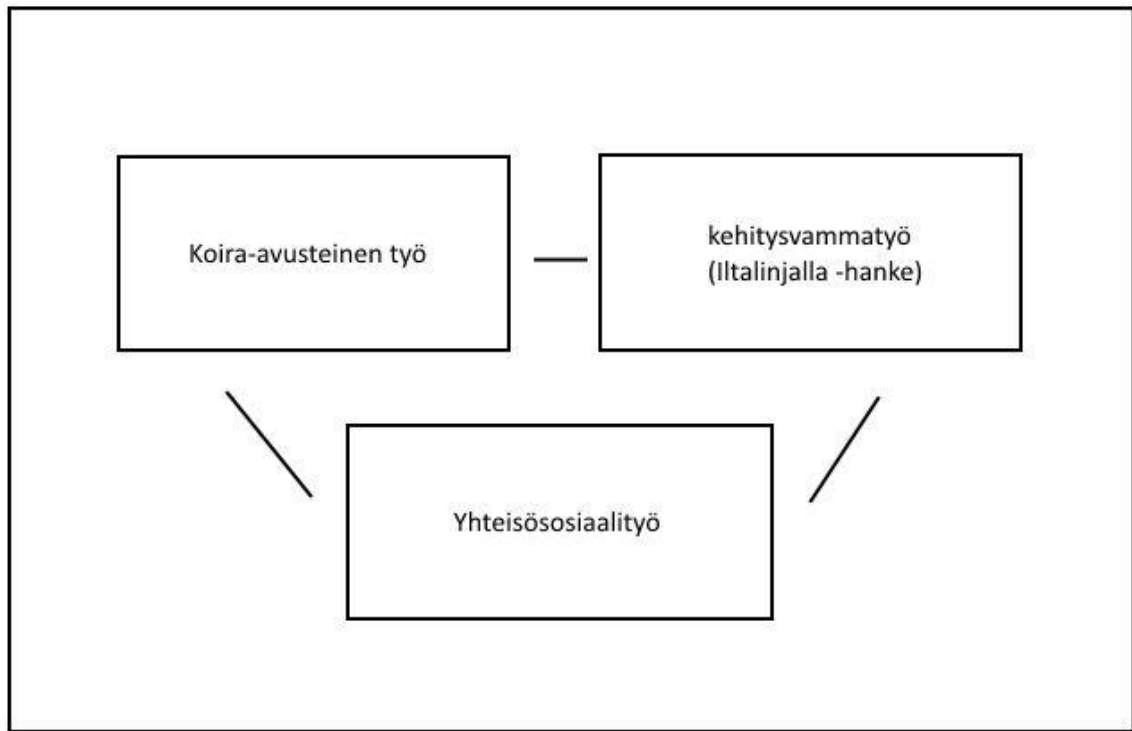
2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

Koiran kanssa työskentely sosiaalialalla on ollut minulle jo pitkään haave, jota olen myös saanut toteuttaa mahdollisuuksien mukaan. Kuitenkin tälle työmuodolle löytyy epäilijöitä, joiden perustelut liittyvät pelkoihin, allergioihin ja sille, että työmuoto olisi pelkkää leikkimistä. Jotta saisin perusteltua tämän työmuodon käytön, tulisi minun pystyä todistamaan koira-avusteisuuden positiiviset vaikutukset. Tätä kautta päädyin ottamaan opinnäytetyöni aiheeksi koira-avusteisen työn. Rajasin aiheekseni osallisuuden ja yhteisöllisyyden edistämisen, sillä nämä kertoisivat paljon koira-avusteisen työn vaikuttavuudesta.

Otin yhteyttä Iltalinjalla –hankkeen työntekijöihin suoraan sähköpostitse. Sähköpostissa kysyin mahdollisuutta koiran käytöstä tilalla ja heidän kiinnostustaan kyseiseen työmuotoon. Tampereen kaupunkilähetys RY hyväksyi opinnäytetyön aiheen ja sisällön, jonka jälkeen lähdin suunnittelemaan opinnäytetyöni toteuttamista.

Opinnäytetyöni tavoitteena on havainnoida ja kerätä tietoa koira-avusteisen työn vaikuttavuudesta osallisuuteen Iltalinjalla –hankkeessa. Sen tarkoituksena on ottaa selvää kuinka koira vaikuttaa hankkeen tiloissa käyviin ihmisiin ja heidän vuorovaikutukseensa yhteisön sisällä. Opinnäytetyön tarkoitus on lisätä tietoa koira-avusteisesta työstä ja merkityksestä sosiaalityön välineenä. Hankin tietoa jo ilmestyneistä julkaisuista koira-avusteisesta työstä Suomessa ja ulkomailla, siitä tehdyistä tutkimuksista ja tuloksista. Yleisenä tavoitteena on tutkia koiran vaikutusta yhteisöön ja asiakkaiden osallistumiseen yhteisön sisällä käyttäen apuna julkaisuja ja itse tekemääni tutkimusta Iltalinjalla –hankkeen parissa.

Opinnäytetyöni viitekehys ja avainsanat luovat kolme käsitettä. Koira-avusteinen työ, kehitysvammatyö ja yhteisösosiaalityö. Tutkin osallisuuden ja yhteisöllisyyden edistämistä yhtenä yhteisösosiaalityön muotona, jonka työvälineenä on koira-avusteinen työ. Tutkimus toteutetaan Iltalinjalla –hankkeessa, jossa yhteisösosiaalityö on osa kehitysvammatyötä. Kaikki kolme viitekehystäni käsitettä nivoutuu siis työssäni tiukasti yhteen. Tutkimalla ja havainnoimalla teen johtopäätöksiä miten nämä kolme käsitettä tukevat toisiansa tässä työmuodossa.

KUVIO 1. Opinnäytetyön käsitteet ja viitekehys

Opinnäytetyössäni tutkin osallisuuden lisääntymistä yhteisössä koira-avusteisen työn avulla. Työssäni vastaan kahteen tutkimuskysymyksen:

- Miten koira-avusteinen työ vaikuttaa Iltalinjalla –hankkeen asiakkaisiin ja asiakkaiden keskinäiseen vuorovaikutukseen?
- Miten koira-avusteinen toiminta vaikuttaa kehitysvammatyön osana osallisuuden yhteisön sisällä?

3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

3.1 Eläinavusteinen työ

Eläinavusteisen työn alku juontuu vuodesta 1964, jolloin lapsipsykiatri Boris M. Levinson huomasi koiransa tuottavan positiivisia vaikutuksia asiakkailleen. (Cirulli, F. 2011) Eläinavusteisella työllä tarkoitetaan sellaista työtä, jota tehdään yhdessä eläimen kanssa.

Eläinavusteisuus –termiä pidetään kattoterminä, jonka sisälle voidaan sisällyttää kaikki seuraavat termit:

Eläinavusteinen toiminta (Animal-assisted activity) voi mahdollisuuksien mukaan olla motivoivaa, kasvatuksellista ja/tai hoidollista hyötyä antavaa toimintaa. Toiminta ei kuitenkaan ole tavoitteellista ja on lähinnä spontaanista. Ohjaajana voi toimia sekä ammattilainen että vapaaehtoinen. Yleensä toiminta on ilmaista ja käyntien pituus saattaa vaihdella, vaikka toiminta olisikin säännöllistä. Eläimen tulee soveltua tehtäväänsä. (Ikäheimo, K. 2013)

Eläinavusteinen terapia (Animal-assisted therapy) on eläintä keskeisenä osana hoitoprosessia käyttävää, tavoitteellista toimintaa. Eläintä käytetään osana hoito- ja kuntoutusprosessia. Eläinavusteista terapiaa käytetään erityisesti emotionaalisessa tukemisessa ja psyykkisessä kuntoutuksessa (Griffin-Smith, J. 2011). Ohjaajan tulee olla koulutettu, terveyden- tai sosiaalihuoltoalan ammattilainen. (Ikäheimo, K. 2013)

Toiminta voi olla ryhmä- tai yksilöterapiaa ja sen pituus ollaan ennakkoon sovittu. Terapialla on selkeät tavoitteet ja sen edistymistä seurataan. Koko prosessi tulee olla dokumentoitu ja arvioitu. (Ikäheimo, K. 2013)

Eläinavusteinen (erityis)opetus (Animal-assisted special pedagogy) on tavoitteellista ja terapeuttista toimintaa koulun sisällä. Tavallisen koulun opettaja voi tehdä eläinavusteista opetusta, jos hän on perehtynyt kyseessä olevaan eläimeen (Eläinavusteinen toiminta). Lisäksi työtä voi tehdä koulutuksen saanut (erityis)opettaja (erityis)kouluissa tai luokissa. Opetuksessa käytettävä eläin voi olla opettajan oma tai luokassa voi eläimen kanssa olla sen oma ohjaaja mukana. (Ikäheimo, K. 2013)

3.1.1 Koirat Suomessa perheenjäsenenä ja hyväntekijöinä

On arvioitu, että koira on ollut ihmisen kumppani ainakin 10 000 vuotta. Alkuperäinen koiran tehtävä ihmisen keskuudessa on ollut vahtiminen sekä metsästys. Toisin sanoen, koiran arvo ollaan mitattu hyötynäkökulmasta. Koiran tehtävä on muuttunut ja monipuolistunut maailman kehityksen mukana, sillä nykyään koirien tehtävät vaihtelevat seurakoirasta metsästyskoiraan, avustajakoirista terapiakoiriin. (Kihlström-Lehtonen, H. 2009)

Suomessa asuu yli 600 000 rekisteröityä lemmikkikoiraa ja vielä suurempi määrä kissoja. Myös muita eläimiä, kuten hevosia, kaloja ja muita pieneläimiä on merkittävä määrä. Kodissa eläimestä tulee rakastettu perheenjäsen, joka vaikuttaa syvästi ihmisen hyvinvointiin. (Ikäheimo, K. 2013)

Yhdysvalloissa koiran vaikutuksista terveyteen ollaan tutkittu pitkään. Tieteellinen tutkimus totesi, että lemmikillisten ihmisten kuolleisuus oli pienempi, kuin ihmisillä, joilla ei ollut lemmikkiä. (Duodecim. 1999; 115)

Koirien ollaan huomattu toimivan niin sanottuina jäänmurtajina ja keskustelun aloittajina. (Cirulli, F. 2011) Australialainen tutkimus vuodelta 1995 kertoo, että 58% niistä, jotka omistivat lemmikkieläimen, on tutustunut lemmikkinsä kautta uusiin ihmisiin ja saanut ystäviä. 41% lemmikkieläinten omistajista ja 50% koiranomistajista olivat tutustuneet naapurustoonsa lemmikkinsä avulla. Kävelylenkkien aikana jopa 84% koiranomistajista oli keskustellut toisten koiranulkoiluttajien kanssa. Eniten on tutkittu koirien tuomia vaikutuksia, mutta samantapaisia tuloksia ollaan havaittu myös muilla eläimillä. Voidaankin siis sanoa, että eläimet auttavat ihmisiä liittymään sosiaaliseen verkostoon. (Ikäheimo, K. 2013)

Suomessa tunnetuin koira-avusteista työtä tekevä taho on Suomen kennelliitto ry. Kennelliitto on aloittanut kaverikoiratoimintansa vuonna 2001, jonka jälkeen toiminta on alkanut leviämään ympäri maata. Tällä hetkellä kaverikoiria on jo noin 1200. Kennelliiton alainen koirakaveritoiminta on vapaaehtoista, jossa koirakot ovat saaneet perehdytyksen, joka antaa valmiuden vierailta erityisryhmissä. Kaverikoiratoiminta tarjoaa elä-

myksellistä, virkistyksestä ja koulutuksellista toimintaa erilaisille ryhmille. (Kennelliitto. 2015)

Suomessa koira-avusteisuus on vasta aloitusvaiheessa. Koira-avusteisia palveluita aloitetaan kuitenkin kiihtyvällä vauhdilla. Suomesta löytyy jo lukuisia koira-avusteiseen työhön nojaavia yrityksiä. (Voimatassu 2014, Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry 2014, Hanna-Leena Niiranen 2012)

Eläimien tiedetään aiheuttavan joissakin ihmisissä allergisia oireita. Koska koira-allergeeniä on käytännössä kaikkialla, kulkeutuvat ne ihmisten mukana muun muassa julkisiin tiloihin, liikennevälineisiin, kouluhin ja työpaikoille. Tätä kautta ne kulkeutuvat myös siihen kotiin, jossa ei ikinä ole ollut lemmikkieläintä. (Ikäheimo, K. 2013)

Väestötutkimuksen mukaan Suomessa asuu noin 18-21% koiralle ja/tai kissalle herkistynyttä koululaista. Kuitenkin niitä, jotka koira- tai kissakontaktissa saavat oireita, on huomattavasti vähemmän. Vain 9-10% lapsista raportoi saaneensa allergiseen nuhaan sopivia oireita ollessaan tekemisissä koiran/kissan kanssa. (Ikäheimo, K. 2013)

Artikkeleita, opinnäytetöitä ja kirjoja koira-avusteisesta työstä on ilmestynyt ulkomailla jo runsaasti ja jonkin verran myös Suomessa. Vuonna 2009 ollaan julkaistu meta-analyysi *Anthrozoos* -lehdessä, jossa arvioitiin 250 julkaistua tutkimusta eläinavusteisesta terapiasta. Monesta näkökulmasta tutkittuna julkaisussa voitiin todeta, että koira-avusteinen työ antaa myönteisen kuvan eläimen vaikutuksista ihmiseen. Vaikka Suomesta näyttöä on vielä suhteellisen vähän, voidaan kuitenkin muualla tutkitun aineiston perusteella todeta tutkimuksien tulosten olevan samansuuntaisia ja vahvistavan toisiaan. (Ikäheimo, K. 2013)

3.1.2 Muut eläimet sosiaalityössä

Opinnäytetyössäni keskityn koira-avusteiseen toimintaan, mutta koirien lisäksi eläinavusteisessa työssä voidaan käyttää lähes minkä rotuisia eläimiä tahansa. Suomessa

käytetään muun muassa kissoja, hevosia, laamoja ja alpakoita. Koska eläimiä, joita voidaan käyttää tämänkaltaisessa työssä on paljon, voidaan asiakkaalle valitaan hänelle sopivin eläin, mahdollisuuksien mukaan. (Ylitalon alpakat 2015, JyrskynvIRRantila 2015)

3.1.3 Koira-avusteinen työ vammaistyössä

Koira-avusteista työtä käytetään jonkin verran vammaistyössä. Se on yleistynyt hoitokodeissa ja asuntoloissa. Koira-avusteista työtä vammaistyössä ollaan käytetty usein aktivoimaan asiakkaan arkea ja vapaa-aikaa. Poikkeuksetta ne ovat tuottaneet mielihyvää, motivaatiota, aktiivisuutta ja esimerkiksi ruokahalun parantumista. Lisäksi koira-avusteisen työn vammaisten parissa ollaan raportoitu olevan antoisaa sekä palkitsevaa, jossa mahdollisuuksia toimia on paljon. (Ikäheimo, K. 2013)

Koiraa ollaan käytetty vammaistyössä apuvälineenä jo pidemmän aikaa. Tällöin koira ei ole lemmikki, vaan työväline. Koira helpottaa liikuntarajoitteisen ihmisen elämää muun muassa liikkumisen helpottajana, noutoapuna ja seuralaisena. Vaikka avustajakoira ollaankin tarkoitettu apuvälineeksi, sen merkitys perheenjäsenenä ja seuralaisena korostuu avustajakoiran omaavien ihmisten keskuudessa. Koira perheenjäsenenä luo rutiineja, innostaa liikkumaan ja osallistumaan toimintaan kodin ulkopuolella. (Hovi, J. 2013)

Ympäristö, joka motivoi ja on virikkeellinen, lisää kehitysvammaisen aktiivisen toiminnan kykyä, rohkaisee vuorovaikutukseen ja parantaa tasapainoa tunne-elämässä. Arjen toiminta- ja vuorovaikutustilanteet edistävät parhaiten kehitysvammaisen henkilön oma-toimisuutta. Elämyksellinen toiminta ja elämykselliset kokemukset kehittävät kommunikointitaitoja ja vuorovaikutuksellisuutta. (Mäki, M. 2008)

Aikaisemmin mainittua kaverikoira-toimintaa on tarjottu jo yli kymmenen vuotta vammaistyöhön vapaaehtoistoimintana rikastuttamaan ja tuomaan lämpöä erityisryhmien arkeen. Vammaistyössä käytetyt kaverikoirat ovat tavallisia kotikoiria, jotka ollaan todettu valmiuksiltaan sopiviksi ja koirien omistajat ovat saaneet perehdytyksen vapaaehtoistyöhön. (Kennelliitto. 2015)

3.2 Yhteisötyö sosiaalityön näkökulmana

Yhteisö –termiä käytetään yhteiskunnassamme moninaisesti. Erilaiset ryhmämuodotumat, kuten muutaman ihmisen ryhmä, oma perhe tai koko ihmiskunta voidaan luetella yhteisöiksi. Yleisimmillään yhteisöllä viitataan ihmisten käyttämään vuorovaikutuksen tapaan tai johonkin, joka yhdistää tiettyä ihmisryhmää. Sosiologisen tutkimuksen mukaan yhteisö -käsite voidaan määrittää kolmella eri tapaa: Se voi olla alueellinen, sosiaalisen vuorovaikutuksen tai symbolisen yhteenkuuluvuuden yksikkö. (Keränen, E. ym. 2001)

Community work –joka on yleismaailmallinen käsite yhteisö/yhdyskuntatyölle, saapui Suomeen muiden pohjoismaiden kautta. (Roivainen, I. ym. 2008) Työmuotona yhteisötyö on toimintaa, jossa pyritään voimaannuttamaan ihmisiä omassa yhteisössään arjen keskellä. Yhteisösosiaalityön tavoitteena on osallistaa ihmisiä yhteiseen sosiaaliseen toimintaan sekä rohkaista heitä omien etujensa ajamiseen ja näin ollen ehkäistä syrjäytymistä (Kettunen, M. 2013).

Yhteisötyössä pyritään vaikuttamaan ihmisen elämäntilanteeseen yhteisössä tapahtuvan toiminnan kautta. Tavoitteena on vastata yhteisön sosiaalisiin ongelmiin kehittämällä yhteisöä, ratkaisemalla sen sisäisiä ristiriitoja ja rakentamalla uusia sosiaalisia verkostoja. (Mäkinen, P. ym. 2009) Työtä tehdään erilaisten ihmisten ja ihmisryhmien kanssa, heidän tarpeidensa mukaisesti. Suunnitelmallinen yhteisötyö on siis työtä, jossa kehitetään yhteisön keskinäistä vuorovaikutusta, heidän yhteistyötään ja elinympäristöään. (Keränen, E. ym. 2001)

Kun asiakas on vapaaehtoisesti osallisena yhteisönsä toiminnassa, voi se auttaa joitakin asiakkaita kasvamaan ihmisenä ja rikastuttamaan heidän elämäänsä. On tutkittu, että niillä ihmisillä, joilla on vahva verkosto ympärillään, on vähemmän sydänperäisiä sairauksia kuin niillä, joilla verkostoa ei ole. (Twelvetrees, A. 2008)

Koira-avusteista työtä voidaan verrata yhteisötyöhön, sillä kuten yhteisötyökin, koira-avusteinen työ tähtää tekemään työtä tavallisten ihmisten parissa, heidän tarpeidensa mukaisesti ja heidän hyväkseen. (Keränen, E. ym. 2001) Molemmissa työmuodoissa on päämääränä asiakkaan voimaannuttaminen ja osallistaminen keskellä ihmisten arkea. (Mäkinen, P. ym. 2009)

3.3 Osallisuuden edistäminen yhteisötyön tavoitteena

Osallisuus, eli tunne siitä, että on osallisena jossakin yhteisössä esimerkiksi jonkun harrastuksen, järjestön tai opiskelun kautta. Jäsenten keskinäinen luottamus, arvostus ja tasa-vertaisuus toisiaan kohtaan ja jäsenen mahdollisuus vaikuttaa asioihin ilmaisee osallisuutta yhteisössä. (THL. 2015)

Osallisuus yhteiskunnassa tarkoittaa mahdollisuutta esimerkiksi toimeentuloon ja sosiaaliin suhteisiin. Jokaisella kansalaisella tasavertainen asema osallistua ja vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. (THL. 2015)

Osallisuus on suuri sosiaalipoliittinen tavoite, joka ollaan kirjattu ylös lainsäädännöistä strategioihin ja kehittämiseen asti. Kysymys kuuluukin, miten osallisuutta saataisiin lisättyä? (Niskala A., Kostamo-Pääkkö K., Ojaniemi P. 2015)

Suomessa käytettävässä, järjestelmäkeskeisessä työssä, asiakkaan osa ja asiakkaan näkökulma on ollut lähes näkymätön. Nyt asiakas on noussut uudella tavalla esille, tavoiteltaessa asiakaslähtöistä työskulttuuria. Nykyään uskotaan, että kun asiakas asetetaan subjektiiviseen asemaan ja oman elämänsä asiantuntijaksi, hän voi itse auttaa itseään työntekijän tukiessa häntä. (Laitinen, M. & Pohjola, A. 2010)

Osallistumisesta ja osallisuudesta ryhdyttiin puhumaan, kun huomattiin, että jotta asiakkaan asema omassa elämässään vahvistuisi, se vaatii aktiivista mukanaoloa toiminnassa. Osallisuus ja osallistuminen sekoitetaan usein ja niitä käytetään samaa tarkoittavana asiana. Yhteneväisyyttä edellä mainituissa käsitteissä kuitenkin luo se, että molemmissa käsitteissä asiakas on itse tärkeässä roolissa. (Laitinen, M. & Pohjola, A. 2010)

Osallistuminen on noussut tärkeäksi teemaksi puhuttaessa syrjäytymisestä. Sillä ehkäistään asiakasta putoamasta pois yhteiskunnan toiminnoista. Osallistuminen voi kuitenkin helposti jäädä vain pinnalliselle tasolle. Usein on nähty riittäväksi, että asiakas osallistuu toimintaan ja häntä voidaan kuulla toiminnassa. Tällöin asiakkaalle asetetaan valmiit ehdot ja intressit, eivätkä ne välttämättä tapahdu asiakkaan aloitteesta.

Osallisuutta voidaan pitää osallisuuden kehittyneempänä muotona. Asiakkaan rooli on tällöin aktiivisempi, sekä asiakkaan ja työntekijän suhde kehittyy yhteistyösuhteeksi, jossa asiakasta kuunnellaan. Todellinen osallisuus perustuu siihen, että asiakas ymmärretään oman elämänsä asiantuntijana. (Laitinen, M. & Pohjola, A. 2010)

Jotta asiakkaiden osallisuus lisääntyisi, tulisi asiakkaiden olla motivoituneita. Asiakkaat ovat motivoituneita osallistumaan ja vaikuttamaan sellaisiin asioihin, joista he itse ovat kiinnostuneita. (Twelvetrees, A. 2008)

Iitalinjalla –hankkeen toiminnalla pyritään lisäämään asiakasryhmän sosiaalista hyvinvointia, toimintakykyä ja osallisuutta omaan elämäänsä. Keskeistä toiminnassa on vertaistuki, neuvonta ja ohjaus. (Porin kaupunki 2014, Tampereen kaupunkilähetys ry 2015)

Terveysten- ja hyvinvointilaitoksen THL:n (2015) mukaan osallisuutta voidaan edistää monin keinoin; muun muassa vahvistamalla ihmisten voimavaroja, esimerkiksi tukemalla vuorovaikutus- ja vaikuttamistaitoja.

3.4 Iitalinjalla –hanke

Iitalinjalla on Tampereen keskustassa toimiva kokoontumis- ja toimintatila. Se on tarkoitettu pääasiassa kehitysvammaisille ja erityistä tukea tarvitseville nuorille ja aikuisille. Toiminta painottuu asiakkaiden vapaa-ajalle, jolloin tilassa järjestetään muun muassa erilaisia kursseja ja koulutustilaisuuksia. Toiminta on hyvin vapaata, eikä osallistumispakkoa ole. Iitalinjalle voi saapua muun muassa keskustelemaan, pelailemaan erilaisia pelejä tai hakemaan tietoa esimerkiksi opiskelusta, asumisesta, harrastuksista tai työelämästä. Tällaisella toiminnalla tuetaan yksilön elämänhallintaa ja osallisuutta omiin elämiinsä. (Tampereen kaupunkilähetys ry. 2015)

Hankkeen painopiste on erityisesti sellaisten nuorten löytäminen ja aktivoiminen, jotka ovat syrjäytymisuhan alla tai passiivisia elämässään. Oman elämänsä hallintaa ja sosiaalisia kontakteja lisäämällä tuetaan nuoren aikuistumista ja itsenäistymistä. Näiden lisäksi hanke keskittyy tukemaan nuoren terveyttä ja hyvinvointia, itsenäistymistä, omaa

päätöksentekoa ja henkilökohtaista turvallisuutta neuvonnan ja ohjauksen avulla. (Tampereen kaupunkilähetys ry. 2015)

4 TUTKIMUSMENETELMÄ

Käytän opinnäytetyössäni tutkimusmenetelmänä yksilöhaastatteluja. Haastattelen sekä työntekijöitä että asiakkaita Iltalinjalla –hankkeen parissa. Iltalinjalla –hankkeen asiakkaat ovat kehitysvammaisia tai erityistä tukea tarvitsevia nuoria ja aikuisia. Siksi kysymykset on suunniteltu sopivaksi jokaiselle osapuolelle. Tutkimuskysymykset ovat tarkkoja työntekijöille ja teemahaastattelumallin mukaisia, suuntaa antavia kysymyksiä asiakkaille, sillä asiakkaiden, joilla on erilaisia vaikeuksia arjessa, on usein helpompi vastata teeman mukaisesti kuin tarkan kysymyksen pohjalta. Asiakkaat voivat näin vapaammin kertoa siitä, miten koiran läsnäolo on vaikuttanut heidän toimintaansa.

Yksilöhaastattelun lisäksi tutkimukseeni liittyy Iltalinjalla –hankkeen tiloissa toteuttamani havainnointi liittyen koiran läsnäoloon tilalla. Havainnoissani otin huomioon sekä asiakkaat että työntekijät.

4.1 Suunnittelu, havainnointi ja kysymykset

Tutkimukseni suunnittelu alkoi yhteistyökumppanin haulla. Kun yhteistyökumppani, Iltalinjalla –hanke, oli löytynyt, lähetin hankkeen tiloihin saatekirjeeksi mainoksen koiravavusteisesta työstä, josta selvisi käyntini olevan osa opinnäytetyötä, millainen koira olisi tulossa ja meidän molempien nimet. Mainos on tehty mahdollisimman helppoluokiseksi ja yksinkertaiseksi, ja siinä ollaan tarkoituksella käytetty paljon kuvia.

Itse tutkimukseni on kaksiosainen. Tutkin Iltalinjalla –hankkeen tiloissa ensin havainnoimalla asiakkaiden ja työntekijöiden reagoitua, olotilojen muutoksia ja pitkällä aikavälillä tapahtuvia muutoksia käytöksessä. Tutkimukseni toisessa osassa haastattelen sekä työntekijöitä että asiakkaita koiran vaikuttavuudesta ja sen tuottamista ajatuksista.

Havainnointini Iltalinjalla keskittyy eleisiin, toimintatapoihin ja muutoksiin, joita tapahtuu sinä aikana, jolloin vierailemme hankkeen tiloissa. Havainnointi on tukemassa haastattelun tuloksien luotettavuutta.

Haastattelut tehdään viiden viikon säännöllisten vierailujen jälkeen. Työntekijöille ja asiakkaille esitetään viisi kysymystä ja ne liittyvät mahdollisiin koiran vierailun tuomiin muutoksiin ja tuntemuksiin. Haastattelutilanne käydään kahdenkeskisessä keskustelussa rauhallisessa tilassa, jonne ei ole muilla sillä hetkellä pääsyä. Haastateltavat saavat itse kertoa avoimesti tunteistaan, eikä heitä haastattelun aikana ohjailla.

Haastatteluni pohjassa työntekijöiden kysymykset ovat suunnattu yhteisöön ja asiakkaisiin. Asiakkaiden kysymykset taas yhteisöön ja heidän omiin tuntemuksiinsa. Liite. 2.

4.2 Yksilöhaastattelu ja sen toteutus

Yksilöhaastattelussa suureksi seikaksi nousee luottamus asiakkaan ja työntekijän välillä. Suhteen on oltava sellainen, että asiakas tuntee voivansa keskustella luotettavasti ja tuntea itsensä hyväksytyksi ja arvostetuksi. Myös työntekijän ammattitaito asiakkaan näkökulmasta vaikuttaa siihen, miten keskustelu etenee.

Asiakkaan ensikohtaaminen on merkittävää. Jos tässä tilanteessa asiakas tuntee olevansa arvostettu ja hyväksytty, se helpottaa jatkotyöskentelyä. Työntekijän on siis tärkeää panostaa suhteen luomiseen ja oikeanlaisen ilmapiirin ylläpitämiseen. (Särkelä, A. 2001)

Kehitysvammaisten kuin vammattomankin ihmisten kanssa on otettava huomioon se, että asiakkaan tulee olla koko ajan perillä siitä, mitä tapahtuu nyt ja mitä tapahtuu seuraavaksi. Kysymykset ovat siis etukäteen käyty läpi, ja niitä pohditaan rauhassa antaen asiakkaalle tarpeeksi aikaa vastata ja miettiä. (Särkelä, A. 2001)

Haastattelu toteutuu tilassa, joka on sillä hetkellä tarkoitettu ainoastaan haastattelukäyttöön, eli haastateltavat saavat rauhassa miettiä vastauksiaan ilman ulkopuolisten häirintää. Asiakkaiden yksilöhaastatteluiden tiedonkeruun muotona on teemahaastattelu.

Teemahaastattelu yksi tiedonkeruun muodoista. Teemahaastattelu sisältää keskustelua, jolle on etukäteen määritetty aihepiiri ja tarkoitus, johon pyritään. Tämän tiedonkeruun muodon etu on se, että haastattelu perustuu aidosti asiakkaan kokemuksista käsin. Tutkijan on silti pystyttävä pitämään keskustelu sitoviin teemoihin yhdistettynä. (Virsta. 2015)

Haastatteluiden perustana on tutkijan ja asiakkaan välille viiden viikon käyntien aikana rakentuva luottamus. Jokainen haastateltava saa omatoimisesti päättää siitä, osallistuuko hän tutkimukseen haastattelun muodossa. Iltalinjalla –hankkeen tiloissa käy päivittäin noin kaksikymmentä asiakasta, joista noin kymmenen osallistui tutkimuksen yksilöhaastatteluosioon. Tähän on myös laskettu mukaan työntekijöiden haastattelut.

5 TULOSTEN ESITTELY

Tässä kappaleessa esittelen tutkimukseni tulokset. Tuloksia on kahdenlaisia, sekä haastattelun tuloksia että havainnoituja tuloksia.

Ensimmäisessä kappaleessa esitellään, miten koiran läsnäolo vaikutti asiakkaiden osallisuuden ja yhteisöllisyyteen Iltalinjalla –hankkeen toiminnassa. Toisessa kappaleessa pohditaan koiran merkitystä osallisuuden edistäjänä vammaistyössä.

5.1 Miten koiran läsnäolo vaikutti asiakkaiden yhteisöllisyyteen Iltalinjalla hankkeessa?

Iltalinjalla –hankkeen tiloissa on usein koiravieraita. Toisen vakituisen työntekijän koira vieraillee paljon tilalla. Tämä vaikuttaa tilalla saamiini tuloksiin, sillä koirien läsnäolo tilalla oli monelle tuttu asia, eikä näin ollen tuonut uutta tilannetta.

Työntekijöiden huomiot koiran vaikutuksista olivat eroavia, sillä jotkut työntekijät eivät huomanneet koiran tuoneen mitään muutosta ja jotkut huomasivat isoja eroja asiakkaisissa ja yhteisön ilmapiirissä. Kaikki työntekijät olivat silti sitä mieltä, että koiran käyttäminen tämänkaltaisessa työssä olisi asiakkaista mielekästä ja toimintaa aktivoivaa.

Sekä haastattelun, että havainnoinnin pohjalta voidaan todeta, että koiran läsnäolo vaikutti yhteisön ilmapiiriin. Ilmapiiri, ilman koiraakin, on yleensä lämmin, sillä asiakkaat tuntevat toisensa; asuntolan, työpaikan tai itse Iltalinjan kautta. Koiran läsnäollessa puheen taso sekä määrä nousi, puheenaiheet vaihtuivat eläimiin/koiriin, asennot sekä istumapaikat vaihtuivat; milloin koira rapsuteltiin lattialla istuen, milloin koira pyydettiin sohvalle halattavaksi. Koira siis aktivoi ihmisiä keskustelemaan keskenään. Koira-keskusteluun ja toimintaan osallistuminen luo asiakkaille tunteen, että hän on osa ryhmää.

Jotkut haastateltavat kertoivat odottavansa koiran paikallaoloa ja pyrkivänsä mukaan toimintaan juuri niinä päivinä, kun koira on paikalla. Heidän mukaansa on hyvä, että

päivistä jolloin koira on paikalla on ilmoitettu etukäteen, jotta asiakkaat osaavat tulla paikalle oikeana päivänä.

Haastattelujen mukaan ihmiset viihtyvät Iltalinjan tilalla paljon tietokoneilla. Tämä piti myös koiran läsnäolon aikana paikkansa, mutta osa niistä, jotka istuvat paljon tietokoneella tilalla ollessaan, pudotti nettiensa sen takia, että saivat olla koiran kanssa. Näin ollen he osallistuivat yhdessä tehtävään toimintaan sen sijaan, että olisivat olleet yksin tietokoneella.

Sellaiset kävijät, jotka ovat sosiaalisesti aktiivisia, pelaavat, keskustelevat ja juovat kahvia, eivät muuttaneet juurikaan toimintatapojaan koiran läsnäollessa. He kuitenkin olivat innokkaimmin mukana koiran kanssa tehtävässä toiminnassa, kuten erilaisten temppujen opettelussa.

Monet haastateltavat kertoivat olevansa yleisillä tiloilla enemmän koiran ollessa paikalla. Koira tulee rapsuteltua ja sitten keskusteltua ympärillä olevien ihmisten kanssa, joskus koira-aiheista, joskus yleismaailmallisista asioista. Osallistuessaan yhteisiin keskusteluihin asiakas tuntee olevansa osa yhteisöä ja kokee tulevansa kuulluksi.

Haastattelussa moni asiakas toi esille seikan, että koira tuo lämpimän, positiivisemmän mielen, jonkinlaisen hyväksytyksi tulemisen ja arvostamisen tunteen. Asiakkaat pitivät kovasti siitä, että koira tuli vastaan eteiseen, kun astui sisään. Heidän mielestään on hienoa, kun koira tervehtii kaikkia tasapuolisesti, eikä se valitse suosikkeja. Myös vähemmän käyneet tai uudet asiakkaat pääsivät helposti yhteisön keskusteluihin mukaan koiran kautta. Myös se nostattaa mielialaa, kun koira päättää istahtaa juuri heidän jalkojensa juureen rapsutettavaksi.

Koiran rapsuttaminen ja helliminen aiheutti asiakkaissa mielihyvän ja hyväksymisen tunteita. Rapsuttaminen on rauhoittavaa molemmiin puolin, sekä koiralle että asiakkaalle. Asiakkaista oli hienoa huomata, että he saivat koiran rauhoittumaan ja kääntymään esimerkiksi selälleen omalla toiminnallaan.

Havainnoinnin pohjalta ja haastattelujen kautta nousi esiin monesti koiran paikallaolon merkitys. Haastateltavat selkeästi toivat esille, että odottivat niitä kahta päivää viikossa, jolloin koira on tilalla. Tilalla kävi myös sellaisia asiakkaita, jotka olivat mainonnan tai

niin sanotun puskaradion kautta kuulleet koiran olevan paikalla. Ihmiset siis osallistuvat jossakin määrin enemmän Iltalinjalla -hankkeen toimintaan, kun koira oli paikalla.

Moni asiakas nosti koira-avusteisen työn jatkuvuuden esille. Usea asiakas olisi halunnut käyntien jatkuvan. Jotkut olivat kertoneet naapureilleen, läheisilleen ja tuttavilleen koiran läsnäolosta. Pidemmällä aikavälillä koira-avusteinen työ lisäisi siis Iltalinjalla –hankkeen kävijämäärää. Koira-avusteinen työ osana Iltalinjalla –hanketta siis laajentaisi hankkeen kiinnostavuutta myös niiden asiakkaiden piirissä, jotka eivät vielä ole hankkeen toiminnasta innostuneet.

Koottuna vastauksia yhteen, koira toi Iltalinjalle lämpimän ja sallivan ilmapiirin, joka vaikutti siihen, että asiakkaat osallistuivat enemmän yhdessä tehtävään toimintaan ja yhteiseen keskusteluun. Niinkin pieni asia, kuten ilmapiirin muutos tuntuu näin ollen olevan yksi tekijä yhteisöllisyyden luomisessa ja osallistumisen lisäämisessä yhteisössä.

5.2 Koiran merkityksellisyys osallisuuden edistäjänä

Sosiaalityössä käytettävien metodien, kuten tässä opinnäytetyössä koiran käyttö osallisuuden edistäjänä, vaikuttavuuden arviointia voidaan mitata sillä, kuinka paljon metodi on saanut yhteisössä aikaan muutoksia. Lopputulosta on tarkasteltava kokonaisuutena. (Pohjola, A. ym. 2012)

Koiran käyttö osallisuuden edistäjänä on tutkimuksen mukaan huomattavaa. Tilan ilmapiiri, asiakkaiden mielialat ja aktiivisuus nousevat koiran ollessa paikalla. Ihmisten aktiivinen osallistuminen yhteiseen keskusteluun kasvoi. Myös asiakkaiden itsenäinen osallistuminen toimintaan kasvoi koiran ollessa läsnä.

Uuden asiakkaan ensimmäinen kokemus tilasta on tärkeä. Kuten haastatteluista kävi ilmi, koiran välitön tervehtiminen ovesta sisään astuttaessa luo tervetulleen olon. On helpompi päästä mukaan tilan yhteisöön, joka yleensä on tiivis, kun koira on jo osoittanut hyväksymisensä tulemalla tervehtimään. Lisäksi koira luo tilalle yhteisiä puheenaiheita, joihin kaikki voivat osallistua.

Yhteiset toiminnot, kuten jo aikaisemmassa luvussa mainittu temppujen opettaminen, aiheuttivat asiakkaissa aktiivista osallistumista ja kiinnostusta. Myös koiran ulkoiluttaminen kiinnosti asiakkaita. Koira siis aktivoi asiakkaita niin yhteisössä sosiaalisesti osallistumaan yhteiseen toimintaan sekä aktivoi fyysiseen toimintaan. Koiran ulkoiluttaminen antaa asiakkaalle vastuuta ja voi auttaa myöhemmin muiden vastuutehtävien vastaanottamisessa.

Asiakkaat olivat hankkeen tiloissa mielellään koiran ollessa paikalla ja jotkut kertoivat suunnittelevansa tulonsa juuri niille päiville, jolloin koira on paikalla. Koira siis lisäsi asiakkaiden fyysistä läsnäoloa, eli aktivoi heitä mukaan yhteisönsä toimintaan.

Koska tuloksista käy ilmi, että ihmiset ovat toisiinsa enemmän kontaktissa koiran ollessa paikalla, luo se yhteisöön tiivyyttä ja ryhmähenkeä. Hyvähenkisen yhteisön jäsenet kokevat olevansa arvostettuja omissa mielipiteissään, joka taas luo hyvän pohjan osallisuuden vahvistamiselle.

5.3 Mitä ottaa huomioon koira-avusteista työtä suunniteltaessa?

Haastattelussa kävi ilmi, että asiakkaiden ja työntekijöiden mielestä koiran käyttäytyminen ja sen koulutus on tärkeää. Sekä työntekijät että asiakkaat olivat sitä mieltä, että koulutetun ja kouluttamattoman koiran ero on näkyvää tällaisessa työssä. Jotkut asiakkaat kertoivat pitävänsä kyllä kaikista koirista, mutta joidenkin kanssa toimiminen voi olla jännittävää, jos koiran eleitä tai tekoja ei pysty ennakoimaan. Kouluttamattoman koiran käyttö työssä saattaa olla siis päinvastaista koulutetun koiran käyttöön verrattaessa. Väärän tyyppisen koiran käyttö voi passivoida ihmisiä, jos se luo pelkoa tai epäluuloisuutta.

Koiran käyttäytyminen, sen rauhallisuus ja koulutus ovat tärkeitä elementtejä koira-avusteisessa sosiaalityössä, sillä koiran käytös saattaa pelottaa asiakkaita. Vaikka koira olisi pieni, sen haukkuminen tai hyppiminen saatetaan kokea uhkaavana. Siksi on tärkeää, että koira, jota käytetään tämän kaltaisessa työssä on soveltuva työskentelyyn.

Koska koiran käyttäytyminen on asiakkaiden mielestä tärkeää, on ensisijaisen tärkeää, että koiran ohjaaja tuntee koiran hyvin ja hänellä on taitoa ja auktoriteettia koiraan koh-

taan. Koira on oltava luotettava ja se on pystyttävä ottamaan niin sanotusti ”käskyn alle” missä tilanteessa tahansa. Tässä esimerkkinä pelkäävä asiakas. Vaikka koira menisi iloisesti tervehtimään häntä ovelle, hän voi kokea olonsa uhatuksi. Tällöin on pystyttävä kutsumaan koira ohjaajan luokse, ja näin pois tilanteesta.

Jotta asiakas voisi tuntea olonsa turvalliseksi, tulisi koira-avusteisen työn jatkoa pitkäjänteisesti. Tuttu koira ja ohjaaja tuovat luottamusta. Koiran ollessa tuttu ja sen ollessa osa arkea, sille voi kertoa mieltä painavat huolensa. Vaikka satunnaisesti tai säännöllisesti mutta harvoin vieraileva koira nostattaa tunnelmaa tilalla, tällöin asiakas ei välttämättä ole kykenevä rauhoittumaan tilanteeseen, vaan aika menee koiraan tutustumiseen.

Jotkut asiakkaat olivat sitä mieltä, että koiran läsnäolo oli mukavaa, mutta he halusivat itse määrittää ajankohdan lähestymiselle. Joillakin asiakkailla oli arkuutta koiraan kohtaan. Tutkimusaikana kuitenkin kukaan ei lähtenyt tilalta pois koiran vuoksi. Pelko tai jännitys koiraan kohtaan johtui yleensä joko ennakkoluuloista tai aikaisemmista kokemuksista koirien kanssa. Osa asiakkaista muutti viiden viikon aikana käytöstään; koira ei pelottanutkaan enää. Jotkut asiakkaat taas vierastivat koiraan tutkimuksen loppuun saakka.

Tämänkaltaisessa työssä on otettava huomioon ne ihmiset, jotka pelkäävät vapaana olevia eläimiä. Koiralle tulisi osoittaa selkeät rajat, jonne se ei saa mennä tilan sisällä, jotta ihmiset, jotka eivät välitä eläimen läsnäolosta tai pelkäävät sitä voisivat kulkea siellä huoletta. Koirapelko voi lieventyä, kun ihminen saa vapaasti päättää milloin haluaa käydä tervehtimässä koiraan. Tutkimuksessani ei käynyt ilmi tapausta, jossa koirapelko olisi vahvistunut tai ollut yhteisöllisyyden tai osallisuuden esteenä.

Myös allergiat, jotka puhututtavat koira-avusteisesta työstä keskusteltaessa, kannattaa ottaa huomioon. Jotta asiakas voitaisiin kohdata arvostaen, on otettava huomioon kaikkien asiakkaiden mielipide. Jokaisen asiakkaan on yhtäläillä pystyttävä osallistumaan toimintaan. Tähän ehdotuksena voisi olla kunnolla rajattu tila tai esimerkiksi koirakerho, joka toimisi pitkäjänteisesti vaikka viikottain ja aktivoisi näin sellaisia ihmisiä, jotka olisivat jo valmiiksi motivoituneita koira-avusteiseen työhön. Tämä kuitenkin jättäisi ulkopuolelle ne ihmiset, jotka eivät lähde mukaan toimintaan helposti. Koiran ollessa paikanpäällä yhteisössä, myös passiiviset henkilöt hyötyvät koirasta ja sen kanssa tehdystä toiminnasta.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Keskeisenä tavoitteena työssäni on ollut halu tutkia ja tarkastella koira-avusteisen työn osallistavaa vaikutusta. Aineiston löytäminen on ollut jonkin verran haastavaa, sillä koira-avusteista työtä ollaan tutkittu suhteellisen vähän. Yhteisöllisyyden ja osallisuuden näkökulmasta koira-avusteista työtä ei oltu tutkittu vielä ollenkaan, ja siksi materiaalia tästä ei ollut. Erilaisia kokemuksia koiran kanssa toimimisesta löytyy paljon ja ne ovat poikkeuksetta olleet hyviä. Kuitenkin ennakko- ja epäluuloja löytyy monelta taholta.

Tutkimukseni haasteita oli kehitysvammaisia haastateltaessa vastauksien vastaavuus kysymykseen. Teemahaastattelu helpotti aiheen käsittelyä, sillä tarkoin muotoillun kysymyksen kanssa asiakas ei välttämättä ymmärtäisi kysymystä täysin. Kysymyksen väärin ymmärtäminen vaikuttaisi alentavasti tutkimuksen luotettavuuteen.

Mielestäni opinnäytetyössäni tehdyssä tutkimuksessa onnistuttiin siinä mielessä, että se tuotti tuloksia, jotka vahvistivat omaa mielikuvaani koira-avusteisen työn hyvistä puolistä. Se antaa ihmisille, jotka eivät vielä koe koira-avusteista työtä hyvänä lisänä sosiaalityössä, sellaista materiaalia jossa sen merkityksellisyyttä perustellaan. Se tuo esille kuitenkin myös koira-avusteisuuden heikkoa puolta, josta esimerkkinä joidenkin ihmisten pelko ja allergiat. Poikkeuksetta pelkäävät/allergiset asiakkaat ovat olleet tämän tutkimuksen aikana sitä mieltä, että pelosta/allergiasta huolimatta sekä koira että asiakas itse voivat jäädä samaan tilaan. Kertooko tämä siitä, että allergiset ihmiset kuitenkin haluaisivat olla koirien kanssa tekemisissä oireistaan huolimatta ja että koirapelkoiset haluaisivat pelostaan huolimatta kuitenkin olla osa yhteisöä, jossa on koira?

Tutkimuksen tuloksia verratessa aineiston tutkimuksiin voidaan todeta, että niissä on yhteneväisyyksiä. Ihmiset aktivoituivat keskustelemaan keskenään, osallistuivat enemmän yhteiseen toimintaan ja tunsivat olonsa hyväksytyksi.

Tulokseksi saatiin, että koiran käyttäminen osallisuuden edistäjänä oli tuloksellista Iitalinjalla –hankkeessa. Asiakkaat olivat mielellään tekemisissä koiran kanssa, jolloin he osallistuivat myös muuhun toimintaan ja keskusteluun, jota tapahtui samanaikaisesti. Koira-avusteista työtä voidaan siis tutkimuksen mukaan käyttää kehitysvammatyössä lisäämään ihmisten osallistumista ja sitä kautta osallisuutta yhteisössä.

Tuloksista selvisi, että jo pelkkä koiran läsnäolo yhteisössä aktivoi ihmisiä toimimaan ja keskustelemaan omassa yhteisössään enemmän. Varsinkin vammaistyössä, jossa korostetaan itsemääräämisoikeutta, osallisuutta ja aktiivisuutta, koiran käyttö työvälineenä on perusteltua. Tutkimusta tehdessäni tulinkin pohtineeksi, kuinka paljon tulokset voisivat toiminnalla koiran kanssa? Jos tällaiseen työmuotoon lisäisi esimerkiksi koiran ulkoiluttamisen ja hoitamisen, voisi se lisätä aktiivisuutta ja itsenäisyyttä kehitysvammaisen ihmisen elämässä. Lisäksi toiminnassa voitaisiin nimetä vastuuhenkilöitä vastaamaan toiminnasta koiran kanssa, joka lisäisi asiakkaiden itsenäisyyttä ja vastuunottoa. Siksi jatkotutkimusaiheena voisi olla koiran aktiivinen käyttö ja ihmisten työskentely koiran kanssa samantyyppisessä yhteisössä.

Vaikka tutkimukseni on vain pintaraapaisu koira-avusteisen työn laajasta kentästä, mielestäni työni tuloksia voidaan hyödyntää perusteena koira-avusteisen toiminnan käyttämiseen osana omaa työtä. Se kertoo, että koira osana sosiaalityössä luo sallivaa ja toimintaa vilkastuttavaa ilmapiiriä. Yhteenvetona totean opinnäytetyöni olleen omasta näkökulmastani onnistunut, vaikka työ jäikin suppeaksi.

LÄHTEET

Cirulli F. 2011. Animal-assisted interventions in mental health. *Ann ist super sanita*. Vol. 47, No. 4: 339-340.

Franssila, P. & Wallin, M. 2010. Fysioterapia on potilaan ohjausta. *Fysioterapia-lehti* 5/2010, 5.

Fysio- ja ratsastusterapia Jaana Ratamaa. Mitä ratsastusterapia on? <http://www.ratsastusterapia.com/?ratsastusterapia> Luettu 25.3.2015

Griffin-Smith, J. 2011. Canine Therapy for veterans with post traumatic stress disorder. The Faculty of the Kalmanovitz school of education Saint Mary's College of California. Opinnäytetyö. Verkkojulkaisu.

Hovi, J. 2013. Koira ihmisen apuna. Liikuntavammaisten ihmisten kokemuksia avustajakoirista. Pro Gradu –tutkielma. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta.

Ikäheimo, K. (Toim.) 2013. Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Solution Models House.

JyrskynvIRRantila. 2015. Eläinavusteinen toiminta. <http://www.jyrskynvirta.fi/elainavusteinen-toiminta> Luettu 24.3.2015

Jääskeläinen, P. 1999. Ovatko koiranomistajat muita terveempiä? *Duodecim*, <http://www.ebm-guidelines.com/xmedia/duo/duo91181.pdf> Luettu 6.11.2014 s. 2633

Kekseliäs kasvattaja. Lastensuojelun keskusliiton ohjeet kasvattajille. Tulostettu 18.11.2011. http://www.alalyolasta.fi/ala_lyo_lasta/kasvatusvinkkejä

Kennelliitto. 2015. Kaverikoirien historia Suomessa. <http://www.kennelliitto.fi/koirat/kaverikoirat/kaverikoirien-historia-suomessa>. Luettu 29.11.2015

Keränen, E. ym. 2001. Sosiaalialan työn uudet ulottuvuudet. Helsinki: Tammi.

Kettunen, M. 2013. Yhteisösozialisyty. Lähtökohdat, tavoitteet ja keinot. Pro gradu tutkielma. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden laitos.

Kihlström-Lehtonen, H. 2009. Minä ja koirani. Koiran vaikutus toiminnalliseen hyvinvointiin. Toimintaterapian pro gradu. Jyväskylän yliopisto. Terveystieteiden laitos.

Koirat Kasvatus- ja kuntoutustyössä ry. 2014. Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä. <http://www.kasvatus-kuntoutuskoirat.fi/kasvatus-ja-kuntoutustyoy/> Luettu 7.11.2014.

Mattila L. 2003. Kissa vanhustentalossa. *Kissaposti* 3/2003. <http://www.delivet.net/vanhainkoti.php> Luettu 25.3.2015

Mäki, M. 2008. Toimimalla osallisuuteen. Avuksi vuorovaikutuksen ja toiminnan aktivoimiseen. Kirjapaino Keili Oy.

http://papunet.net/tietoa/fileadmin/muut/Esitteet/toimimalla_osallisuuteen_web.pdf Luettu 13.11.2015

Mäkinen, P. ym. 2009. Ammattina Sosionomi. Helsinki: WSOYpro Oy.

Niiranen, H-L. 2012. Toimintaterapia Huiske. Koira-avusteinen toimintaterapia. <http://www.huiske.fi/koira.html> Luettu 7.11.2014

Niskala A., Kostamo-Pääkkö K. & Ojaniemi P. 2015. Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä. Kehittäjäasiakastoiminta – Asioihin vaikuttamista kokemusten kautta. United Press Global ja kirjoittajat.

Pohjola, A., Kemppainen, T., Väyrynen, S. (toim.) 2012. Sosiaalityön vaikuttavuus. Tampere: Kirjoittajat ja Lapin yliopistokustannus.

Porin kaupunki. 2014. Kohtaamispaikka (valtakatu 10, Pori). <http://www.pori.fi/perusturva/psykososiaaliset/kohtaamispaikka.html> Luettu 7.11.2014

Ritaranta, S. 2010. Suojaimet. Työterveyslaitos. Luettu 29.3.2011. <http://www.ttl.fi/fi/toimialat/rakennus/rats/sivut/suojaimet.aspx>

Semtu. VEMO-valuankkurit. Käyttöohje. Luettu 18.3.2011. <http://www.semtu.fi/?file=240>

Seuri, M., Iloranta, K. & Räsänen, K. 2011. Kumppanina työterveyshuolto. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Tampereen kaupunkilähetys Ry. 2014. Iltalinjalla-hanke. <http://tamperecitymission.fi/palvelutkehitysvammaisille/projektit/iltalinjalla/> Luettu 7.11.2014

Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos. THL. 2015. Osallisuus. Luettu 26.11.2015. <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus#Mit%C3%A4%20tarkoitetaan?>

Twelvetrees, A. 2008. Community work. Hampshire: Palgrave Macmillan.

Vantaan kaupunki. 2014. Nuorisotilat. <http://www.vantaa.fi/fi/nuorille/nuorisotilat#> Luettu 7.11.2014

Virsta. Virtual statistics. 2015. Teemahaastattelu. <https://www.stat.fi/virsta/tkeruu/04/03/> . Luettu 13.11.2015

Voimatassu. 2014. Voimatassu. <http://www.voimatassu.fi/voimatassu/> Luettu 7.11.2014

Ylitalon alpakat. 2015. Terapia. <http://www.ylitalonalpakat.fi/terapia> Luettu 24.3.2015

LIITTEET

Liite 1. Mainos koira-avusteisesta työstä Iltalinjalle

**KOIRAVIERAILUT ILTALINJALLA
TIISTAISIN JA TORSTAISIN**

Sosionomiopiskelija Eveliina ja Mittelspitz-rotuinen uroskoira Simo vierailevat Iltalinjalla noin kuukauden ajan kaksi kertaa viikossa, **tiistaisin** ja **torstaisin**. Eveliina tekee opinnäytetyötään liittyen koira-avusteiseen työhön ja vierailut ovat osa opinnäytettä. Älä epäröi tulla tutustumaan meihin!

Liite 2. Yksilöhaastattelun pohja

Työntekijät:

1. Millainen Iltalinja –tilan ilmapiiri on yleisesti?
2. Miten asiakkaat käyttäytyvät tilassa? Onko heillä mielipuuhiä?
3. Miten koiran vierailu vaikuttaa Iltalinjalla –tilaan?
4. Miten koiran vierailu vaikuttaa asiakkaisiin?
5. Vaikuttaako koiran läsnäolo johonkin asiakkaaseen erityisesti? Miten?

Asiakkaat:

1. Millaista Iltalinjalla –tilalla mielestäsi yleisesti on?
2. Mitä yleensä teet, kun olet tilalla?
3. Onko Iltalinjalla ollut erilaista Simo –koiran ollessa paikalla?
4. Käyttädytkö itse jotenkin eri tavalla koiran ollessa paikalla? Miltä koiran paikallaolo tuntuu?
5. Jotain muuta sanottavaa, palautetta?

Liite 3. Havainnointipohja

1. Millainen tunnelma tilalla oli koiran saapuessa?
2. Muuttuiko tunnelma koiran saapumisen jälkeen? Jos muuttui, miten?
3. Muuttuiko ihmisten käytös koiran paikalla ollessa? Jos muuttui, miten?
4. Miten ihmiset lähestyivät koiraa ja ohjaajaa?
5. Erityishuomioita, mitä?